

**การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์:
ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี**
**Development of Local Museum to Enhance Creative Education:
Thai Song Dam Culture Center Phetchaburi Province**

อารี ภาวสุทธิไพศิฐ*
Aree Pharvasutipaisit

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี เป็นงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์สำหรับศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ 2) ศึกษาผลการทดลองใช้กิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ของศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำในด้านกระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ และความยั่งยืนโดยผู้วิจัยทำการพัฒนากิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ สำหรับศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำแล้วนำกิจกรรมไปทดลองใช้กับเด็กนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเขาย้อยวิทยา จำนวน 35 คน โดยมีผู้ร่วมดำเนินกิจกรรมประกอบด้วยครู 2 คน และปราชญ์ชาวบ้าน 1 คน รวม 38 คน และประเมินผลการจัดกิจกรรมกับทั้ง 38 คนนี้ประกอบกับผู้เข้าชมกิจกรรมอีก 63 คนรวม 101 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แนวคำถามและแบบสำรวจชุมชน 2) กิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้น 3) แบบประเมินผลกิจกรรม 4) แนวสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลกิจกรรม 5) แนวการสนทนากลุ่มนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ผลจากการศึกษาพบว่า การพัฒนากิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์สำหรับศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ ผู้วิจัยพัฒนากิจกรรมโดยอาศัยข้อมูลจากการศึกษาบริบทชุมชนของศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำบวกกับข้อมูลจากการศึกษาชุมชน และนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) และนำผลที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนากิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ชื่อ “กิจกรรมตามรอยอาหารไทยทรงดำ” ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 7 กิจกรรม และทำการประเมินผลกิจกรรมทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ครอบคลุมด้านกระบวนการทำงาน ผลผลิต ผลกระทบ และความยั่งยืนจากโครงการ สำหรับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 นั้นผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านกระบวนการ ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การทำงานร่วมกับคนอื่น การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและการแก้ไขปัญหา ได้ฝึกฝนทักษะการคิด จินตนาการ และสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบต่างๆ จากกิจกรรมศึกษาเชิงสร้างสรรค์ 2) ผลด้านผลผลิต พบว่าการที่ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความคิด จินตนาการทำให้มีความสุข ความพอใจ และความภาคภูมิใจในตนเองได้รับความรู้ทั้งความรู้ที่เป็นเนื้อหาของกิจกรรม และความรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และได้แสดงออกถึงศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ผ่านผลงานสร้างสรรค์แบบต่างๆ 3) ผลด้าน

* อาจารย์ วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล

ผลกระทบ พบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ 4) ผลด้านความยั่งยืนเกิดได้จากการที่ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับไปสู่การปฏิบัติจริงทั้งในชีวิตประจำวันและในการเรียนการสอนในโรงเรียน

คำสำคัญ: พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น/ การศึกษาเชิงสร้างสรรค์

Abstract

The Development of Local Museum to Enhance Creative Education : Thai Song Dam Culture Center Phetchaburi Province was a research-and-development research. The objectives were 1) to develop creative educational activity for Thai Song Dam Culture Center 2) to study the achievements of the creative educational activity for process, product, impact, and sustainability. The researcher has developed creative educational activity for Thai Song Dam Culture Center and tested it with 35 students at Kaoyoiwitaya school. Two school teachers and one local wisdom also participated in the activity, and there were 63 people who observed this activity. The research tools include 1) questionnaire and community survey 2) creative educational activity 3) evaluation form 4) interview form 5) focus group activities. Mixed Methods research was employed. The findings were as followed: Researcher developed creative educational activity based on data from community study and context of Thai Song Dam Culture Center. To analyze data by SWOT technique. This result brought to develop creative educational activity name “Tam Roy Thai song Dam Food” Consist of 7 activities. Both quanlitative and quantitative technique was employed to evaluate cover process product impact and sustainability. The findings for objective 2 were 1) Process: learners developed self-directed learning, problem solving skill, imagination, and how to collarobate with other. 2) Product: because learners were able to express their ideas and imagination, they were happy and had self-esteem, they also gained from the content of the activity and can express their potentials. 3) Impact: students who participated in the study had a positive attitude towards creative study. 4) Sustainability: students can use what they learned for practical daily life and for learning in school.

Keywords: Local Museum/ Creative Education

บทนำ

ในยุคสมัยที่ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ มีบทบาทในการขับเคลื่อนและความเป็นไปของทุกสิ่งในโลกโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้การใช้ชีวิตและปัญหาที่เกิดขึ้นของมนุษย์มีความซับซ้อนมากขึ้น การแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องใช้ความรู้ในหลายมิติ และทันต่อเหตุการณ์ มนุษย์จึงจำเป็นต้องมีการเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างหลากหลาย ในปริมาณมากขึ้น และรวดเร็วขึ้น ดังนั้นการเรียนรู้เพียงในห้องเรียนหรือสถานศึกษาเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 จึงมุ่งปฏิรูปการเรียนรู้ของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนไปนี้ โดยส่งเสริมให้คนไทยเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจะต้องสร้างนิสัยรักการเรียนรู้ ให้คนในสังคมตระหนักว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ประกอบกับการส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอ โดยในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 25 กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ว่า มิได้จำกัดตายตัวอยู่แต่เพียงในห้องเรียน สถานที่ต่างๆ เช่น ห้องสมุดประชาชน หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ พิพิธภัณฑ์ ก็เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ

พิพิธภัณฑ์ แหล่งเรียนรู้หนึ่งที่มีบทบาทในการปลูกฝังให้เราซึมซับมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ทำให้คนในสังคมมีการปรับตัวอย่างมีรากมีอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ของตน พิพิธภัณฑ์มีอยู่หลายประเภท ทั้งที่เป็นของรัฐบาล เอกชน และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ซึ่งแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันทั้งในส่วนของผู้ดำเนินการ วัตถุประสงค์และสิ่งของที่นำมาจัดแสดง สำหรับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นนั้น มีลักษณะเป็นการจัดแสดงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ซึ่งมีขนาดเล็ก ซึ่งนอกจากจะทำให้คนในท้องถิ่นได้เกิดความรู้เกี่ยวกับตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างมีเอกลักษณ์ของตนเองแล้ว ยังเป็นกลไกที่ช่วย

สนับสนุนให้เกิดการรวมตัวกันของคนในชุมชนเพื่อร่วมกันคิด ตัดสินใจ และดำเนินการโดยคนในท้องถิ่น เพื่อคนในท้องถิ่นอันเป็นแนวทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน (เสริมฤทธิ์ เอี่ยมธนากุล, 2549: 9-10) และมีบทบาทในการช่วยสร้างจิตสำนึกและความภูมิใจในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น สงวนรักษา อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และให้บริการทางการศึกษาแก่คนทั้งในและต่างท้องถิ่น (Ambrose and Paine, 1985: 36-44)

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเกิดขึ้นในประเทศไทยในราว พ.ศ. 2535 (อภิญา บัวสรวง, 2539: 51) ปัจจุบันมีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่พิพิธภัณฑ์เหล่านี้ยังไม่ได้เป็นแหล่งความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเพลิดเพลิน เสริมฤทธิ์ เอี่ยมธนากุล (2549: 12) กล่าวว่าพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทยประสบกับปัญหาด้านภาพลักษณ์โดยพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่มักจัดแสดงเกี่ยวกับโบราณวัตถุ ยากที่จะจินตนาการไปถึงได้ว่าเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันอย่างไร ทำให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร นอกจากนี้ วิเชียร วิไลแก้ว (2543: 32) กล่าวถึงปัญหาหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยคือเทคนิคในการจัดแสดงไม่ดึงดูด หรือเร้าใจผู้ชม รวมทั้งมีการนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้น้อยมาก ปัญหาเหล่านี้ทำให้คนไทยใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้คือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอย่างไม่เต็มที่ ดังนั้นการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ และเอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันกันสูงในสังคมโลก จึงเป็นสิ่งสำคัญที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นต้องดำเนินการ

ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ เป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแห่งหนึ่งในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ที่ได้รับความสนใจและเข้าเยี่ยมชมหาความรู้จาก

บุคคลทั่วไปและหน่วยงานต่างๆ เป็นจำนวนมาก เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของคนไทยทรงดำที่คนในท้องถิ่นและคนทั่วไปจะได้รับความรู้ในหลากหลายแง่มุมเกี่ยวกับคนไทยทรงดำ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้ชมสามารถใช้ความรู้ที่ได้รับ คิด จินตนาการ สร้างสรรค์ สิ่งอื่นๆ ได้หลากหลายตามความสนใจ และศักยภาพของแต่ละคน ซึ่งการจัดการศึกษาของศูนย์ฯ ที่ผ่านมา จัดแสดงความรู้โดยใช้รูปแบบนิทรรศการถาวร การบรรยาย การสาธิต ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาว่าหากจะพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์ฯ เพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์นั้นจะอย่างไร ซึ่งนอกจากจะเป็นการเพิ่มศักยภาพของศูนย์ฯ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่ผู้เรียนจะได้รับทั้งความรู้ เกิดความคิด และจินตนาการ นำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ที่จะประโยชน์ต่อตนเอง ต่อสังคม และประเทศชาติได้ต่อไปแล้วยังเป็นพลังหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคมไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ และเป็นการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์สำหรับศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้กิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ ของศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี ในด้านกระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ และความยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เก็บรวบรวมข้อมูลแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ทั้งวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Methods) และวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) มีขั้นตอน

การวิจัย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research) : การศึกษาบริบทชุมชน และข้อมูลของศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชน และข้อมูลของศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้ คือ แนวคำถาม และแบบสำรวจชุมชนตำบลเขาย้อย และศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นในการสำรวจชุมชนตำบลเขาย้อย และศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ และแนวคำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้ วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาของคนในชุมชน ตลอดจนแนวคำถามเกี่ยวกับการดำเนินงาน การบริหาร ปัญหา อุปสรรค และแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์ฯ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้มาโดยวิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) และการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ และคนในชุมชน เช่น พ่อค้าชาวบ้าน ครู นักเรียน และพระภิกษุ นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่มาใช้บริการที่ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ รวม 42 คน ดังนี้

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการ 1) สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) 2) วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) 3) วิธีการสอบถาม 4) วิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study)

ตรวจสอบข้อมูลนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมา กับผู้ให้ข้อมูลต่างกัน และต่างวันเวลากัน เพื่อดูความ

ถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development) : การออกแบบและพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์

มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ของศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี

ดำเนินการโดยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทชุมชน และการศึกษาข้อมูลของศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ มาทำการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) ประกอบกับศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำของเทศบาลตำบลเขาย้อย ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ โดยร่วมมือกับผู้ร่วมดำเนินโครงการในชุมชนในการพัฒนากิจกรรม ผู้วิจัยดำเนินการหาคุณภาพของกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น โดยนำเสนอให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านพิจารณาตรวจสอบ ให้คำแนะนำและทำการปรับปรุงแก้ไขจนได้กิจกรรม “ตามรอยอาหารไทยทรงดำ” ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 7 กิจกรรมคือ 1) กิจกรรมการค้นหาภูมิปัญญาด้านอาหารไทยทรงดำ 2) กิจกรรมจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำ 3) กิจกรรมสาธิตการทำอาหารไทยทรงดำ 4) กิจกรรมแต่งบทกวี ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับอาหารไทยทรงดำ 5) กิจกรรมวาดภาพระบายสี หัวข้อเกี่ยวกับอาหารไทยทรงดำ 6) กิจกรรมชื่นชมผลงาน แลกเปลี่ยนจินตนาการและความคิด 7) กิจกรรมจัดทำหนังสือรวบรวมความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำ

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research) : การทดลองใช้กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อทดลองใช้กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ของศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำที่ได้พัฒนาขึ้น คือกิจกรรม “ตามรอยอาหารไทยทรงดำ”

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนนี้ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และครูโรงเรียนเขาย้อยวิทยา และปราชญ์ชาวบ้านด้านอาหารไทยทรงดำที่อยู่ในชุมชน รวมทั้งสิ้น 38 คน

การทดลองกิจกรรมใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-Shot Case Study โดยเครื่องมือที่ใช้วิจัยในขั้นตอนนี้คือ กิจกรรมตามรอยอาหารไทยทรงดำ

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development) : การประเมินผลกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์

มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินกิจกรรมที่ได้ทดลองใช้คือกิจกรรม “ตามรอยอาหารไทยทรงดำ” โดยทำการประเมินผลกิจกรรมทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Evaluation) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Evaluation) การประเมินครอบคลุมด้านกระบวนการทำงาน ผลผลิต ผลกระทบ และความยั่งยืนที่เกิดจากโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลกิจกรรมมีดังนี้ 1. แบบประเมินผลกิจกรรมตามรอยอาหารไทยทรงดำ 2. แบบแนวสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลกิจกรรมตามรอยอาหารไทยทรงดำ 3. แบบแนวการสนทนากลุ่มนักเรียนที่ร่วมกิจกรรมตามรอยอาหารไทยทรงดำ

กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลกิจกรรมในขั้นตอนนี้ มีจำนวนทั้งหมด 101 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มตัวอย่างที่ร่วมดำเนินการทดลองกิจกรรม ซึ่งได้มาโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และครู โรงเรียนเขาย้อยวิทยา และปราชญ์ชาวบ้าน

ด้านอาหารไทยทรงดำ จำนวน 38 คน 2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นผู้เข้าชมหาความรู้ในวันจัดกิจกรรมซึ่งได้มาโดยวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ประกอบด้วย ครู ผู้บริหาร โรงเรียน เด็กนักเรียน ชาวบ้าน และปราชญ์ชาวบ้าน ด้านอาหารไทยทรงดำ จำนวน 63 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลใช้วิธีการดังนี้ 1) การสังเกต (Observation) 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) 3) การสอบถาม โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) 4) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions)

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ (f) ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์สำหรับศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ

การพัฒนากิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์สำหรับศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำนั้น ผู้วิจัยดำเนินการโดยอาศัยข้อมูลจากการศึกษาบริบทชุมชนและศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ มาทำการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) ผนวกกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์ของเทศบาลตำบลเขาย้อย ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบศูนย์ฯ แห่งนี้ พัฒนาเป็นกิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ของศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ และหาคุณภาพของกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์และทำการปรับปรุงแก้ไขจนได้เป็นกิจกรรมคือ “กิจกรรมตามรอยอาหารไทยทรงดำ” ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 7 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมการค้นหาคำปัญหาด้านอาหารไทยทรงดำ 2) กิจกรรมจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำ 3) กิจกรรมสาธิตการทำอาหารไทยทรงดำ 4) กิจกรรมแต่งบทกวี ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับอาหารไทยทรงดำ

5) กิจกรรมวาดภาพระบายสี หัวข้อเกี่ยวกับอาหารไทยทรงดำ 6) กิจกรรมชื่นชมผลงาน แลกเปลี่ยนจินตนาการและความคิด 7) กิจกรรมจัดทำหนังสือรวบรวมความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำ และประเมินผลกิจกรรมทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ครอบคลุม 4 ด้านคือ ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ด้านผลกระทบ และด้านความยั่งยืน

2. ผลการทดลองใช้กิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ของศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ

จากการนำกิจกรรม “ตามรอยอาหารไทยทรงดำ” ไปดำเนินการนั้นผู้วิจัยประเมินผลของกิจกรรมดังกล่าวครอบคลุมด้านกระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ และความยั่งยืนของกิจกรรม รายละเอียดดังนี้

2.1 ผลด้านกระบวนการ

ในกระบวนการดำเนินกิจกรรมตามรอยอาหารไทยทรงดำ ได้พัฒนาผู้เรียนในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง การทำงานร่วมกับคนอื่น และเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การทดลองปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 และสิ่งสำคัญคือได้ฝึกฝนทักษะในการคิด จินตนาการ และสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบต่างๆ ได้รับรู้ ชื่นชม และภาคภูมิใจกับศักยภาพของตนเอง และของผู้อื่น ทั้งเพื่อนนักเรียน และปราชญ์ชาวบ้านด้านอาหารไทยทรงดำที่อยู่ในชุมชน

2.2 ผลด้านผลผลิต

ผลผลิตของการจัดกิจกรรมดังกล่าวมีทั้งผลผลิตในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการประเมินผลการจัดกิจกรรมเชิงปริมาณนั้น ผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลโดยใช้แบบประเมินผลกิจกรรมตามรอยอาหารไทยทรงดำ ซึ่งเป็นแบบสอบถามความพึงพอใจความรู้ที่ได้รับจากการเข้าชมกิจกรรม ในวันจัดแสดงนิทรรศการและการสาธิตเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำที่จัดขึ้นในวันที่ 19 กรกฎาคม

พ.ศ. 2553 โดยดำเนินการสอบถามกับผู้เข้าชม นิทรรศการจำนวน 63 คน ซึ่งความคิดเห็นของกลุ่ม ตัวอย่างที่มีต่อการจัดกิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ดีมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.48) และเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านเนื้อหาสาระ ในกิจกรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับความคิดเห็นเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความรู้ ความเข้าใจหลังเข้าชมกิจกรรมซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.56 รองลงมาคือ เนื้อหา สาระในกิจกรรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต ประจำวันได้ มีค่าเฉลี่ย 3.40 สำหรับความคิดเห็น ของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการจัดกิจกรรม ด้าน ภูมิปัญญาผู้สาธิตการทำอาหาร โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.28) เมื่อพิจารณาเป็นราย ข้อพบว่า ระดับความคิดเห็นเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความ รอบรู้ในเนื้อหาที่สาธิต มีค่าเฉลี่ย 3.40 รองลงมา คือ ความสามารถในการปฏิบัติการสาธิต มีค่าเฉลี่ย 3.27 สำหรับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีต่อการจัดกิจกรรม ด้านการดำเนินการนั้นโดยภาพ รวมอยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.29) เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อพบว่า ระดับความคิดเห็นเฉลี่ยมากที่สุด คือสื่อและวัสดุที่ใช้ประกอบในกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 3.46 รองลงมาคือ สถานที่และบริการอื่นๆ มีค่าเฉลี่ย 3.25 สำหรับผลผลิตเชิงคุณภาพนั้นผู้วิจัยศึกษา ผลผลิตของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในคนแต่ละกลุ่มที่ร่วม กิจกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผลผลิตของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียน นั้นพบว่า จากการได้ร่วมดำเนินกิจกรรมเด็กนักเรียน มีความสุข ความพอใจ และความภาคภูมิใจในตนเอง ได้รับความรู้ทั้งความรู้ที่เป็นเนื้อหาของกิจกรรมคือ ความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำ และความรู้อื่นๆ ที่ เกี่ยวข้อง และพบว่าจากการร่วมดำเนินกิจกรรมเด็กๆ มีโอกาสในการแสดงออกถึงศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ เช่นความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ความถนัด ผ่าน

ผลงานสร้างสรรค์แบบต่างๆ

ผลผลิตของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้สอน พบว่า จากการเข้าร่วมกิจกรรมตามรอยอาหารไทยทรง ดำผู้สอนเห็นประโยชน์หรือข้อดีของกิจกรรมที่ส่งเสริม การศึกษาเชิงสร้างสรรค์ และมีความคิดที่จะนำไป ประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนของตนต่อไป นอกจากนี้ ผู้สอนยังเห็นศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของนักเรียน และเกิดความภาคภูมิใจในตัวเด็กนักเรียนด้วย

ผลผลิตของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในตัวปราชญ์ ชาวบ้านด้านอาหารไทยทรงดำซึ่งร่วมกิจกรรมโดยการ สาธิตรายการอาหารนั้น พบว่าปราชญ์ชาวบ้านด้าน อาหารไทยทรงดำเกิดความตระหนักในคุณค่าของ ความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำ และเห็นว่าควรมีการถ่ายทอด ความรู้นี้ให้แก่คนรุ่นต่อไปเพื่อดำรงและรักษาไว้ซึ่ง เอกลักษณ์ด้านอาหารไทยทรงดำ นอกจากนี้ปราชญ์ ชาวบ้านยังเกิดความภาคภูมิใจในตนเองด้วย

2.3 ผลด้านผลกระทบ

ผลกระทบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียน และผู้สอนนั้นพบว่า การจัดกิจกรรมครั้งนี้ส่งผลให้ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา เชิงสร้างสรรค์ ส่วนครูที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความคิดที่ จะปรับปรุงการสอนของตนโดยประยุกต์ใช้ลักษณะ กิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ หรือนำไปประยุกต์ ใช้กับเนื้อหาวิชาอื่นๆ สำหรับเด็กนักเรียนและครู ที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมนั้นได้รับรู้ว่าโรงเรียนและชุมชน ของตนเองเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีองค์ความรู้ด้านอาหาร ไทยทรงดำอยู่

ผลกระทบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในกลุ่ม ปราชญ์ชาวบ้านด้านอาหารไทยทรงดำในชุมชนพบว่า ปราชญ์ชาวบ้านเกิดความตระหนักในคุณค่าของ ความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำ ได้มีส่วนร่วมสนับสนุน ในการเรียนรู้และการศึกษาของลูกหลานของตน ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนต่างวัยใน ชุมชน

สำหรับผลกระทบต่อชุมชน และสังคมนั้น พบว่า การดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ส่งเสริมให้มีความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำในชุมชนแห่งนี้คงอยู่และได้รับการสืบทอดต่อไปยังคนรุ่นหลัง ตลอดจนเผยแพร่ความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำให้กับคนทั่วไปในสังคม นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้หลายหน่วยงานได้ร่วมมือกันในการจัดการศึกษาแก่เด็กโดยใช้ประโยชน์สูงสุดจากแหล่งเรียนรู้ และทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

2.4 ผลด้านความยั่งยืน

การจัดกิจกรรมครั้งนี้เห็นถึงแนวโน้มของความยั่งยืนของส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และความยั่งยืนของความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำ โดยความยั่งยืนของการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยผ่านการปลูกฝังทักษะการคิดสร้างสรรค์ ความรู้สึกที่ดี ความภาคภูมิใจในศักยภาพและผลงานสร้างสรรค์ของตนเองของเด็ก นอกจากนี้ผู้สอนยังเห็นถึงประโยชน์และข้อดีของการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และจะนำไปประยุกต์ใช้กับเนื้อหาวิชาอื่นๆ สำหรับความยั่งยืนของความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำนั้นเกิดจากการนำความรู้ที่ได้รับไปสู่การปฏิบัติจริง ทั้งในชีวิตประจำวันของเด็กและในการเรียนการสอนในโรงเรียน การตระหนักถึงคุณค่าของความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำของปราชญ์ชาวบ้านด้านอาหารไทยทรงดำและเริ่มมีการถ่ายทอดความรู้เหล่านี้ นอกจากนี้ความยั่งยืนของความรู้อีกส่วนหนึ่งมาจากการเผยแพร่ความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำผ่านสื่อหนังสืออาหารไทยทรงดำ และสื่อบุคคลโดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับอาหารไทยทรงดำในชีวิตประจำวัน

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

1. กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ของศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นอย่างเหมาะสม โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จาก

การศึกษาบริบทชุมชนและศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำมาทำการวิเคราะห์สถานการณ์ ประกอบกับแนวทางการพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำของเทศบาลตำบลเขาย้อย จัดทำเป็นร่างกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ จากนั้นทำการหาคุณภาพของกิจกรรมโดยให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญพิจารณา และทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ จนได้กิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์คือ “กิจกรรมตามรอยอาหารไทยทรงดำ”

2. ผลของการนำกิจกรรมตามรอยอาหารไทยทรงดำไปดำเนินการนั้น มีดังนี้

2.1 กระบวนการดำเนินกิจกรรม

ในกระบวนการดำเนินกิจกรรมตามรอยอาหารไทยทรงดำส่งเสริมให้เด็กนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง การทำงานร่วมกับคนอื่น และเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้แสดงออกถึงความรู้ ความคิดเห็น ความชอบ ความถนัดได้อย่างเสรี ได้นำผลงานที่ตนเองสร้างสรรค์มาแลกเปลี่ยน ชื่นชม ร่วมกับเพื่อนคนอื่นๆ ซึ่งนอกจากจะทำให้เห็นถึงศักยภาพของตนเองและเพื่อนๆ แล้ว ยังทำให้ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กขยายขอบเขตกว้างไกลออกไป

2.2 ผลผลิตของกิจกรรม

ผลผลิตของกิจกรรมตามรอยอาหารไทยทรงดำนั้นมีทั้งผลผลิตในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยในเชิงปริมาณนั้น ผลผลิตที่ได้คือ ระดับความรู้และความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งอยู่ในระดับดีมาก สำหรับผลผลิตในเชิงคุณภาพนั้นในกลุ่มนักเรียน พบว่าจากการได้เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมเด็กนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้แสดงออกถึงความคิดเห็นนาการ มีความสุข ความพอใจ กระตือรือร้น และความภาคภูมิใจในตนเอง นอกจากนี้เด็กๆ ยังได้รับความรู้ทั้งความรู้ที่เป็นเนื้อหาของกิจกรรมคือความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำ และความรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

และพบว่าจากการร่วมดำเนินกิจกรรมเด็กๆ มีโอกาสในการแสดงออกถึงศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ เช่น ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ความถนัด ผ่านผลงานสร้างสรรค์แบบต่างๆ สำหรับผลผลิตของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้สอนพบว่า ผู้สอนเห็นประโยชน์หรือข้อดีของกิจกรรมที่ส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์เห็นถึงศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของนักเรียนและเกิดความภาคภูมิใจในตัวเด็กนักเรียนนอกจากนี้ยังมีผลผลิตของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในตัวปราชญ์ชาวบ้านด้านอาหารไทยทรงดำ พบว่าปราชญ์ชาวบ้านด้านอาหารไทยทรงดำเกิดความตระหนักในคุณค่าของความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำ และเห็นว่าควรมีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนรุ่นต่อไปเพื่อดำรงและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ด้านอาหารไทยทรงดำ

2.3 ผลกระทบของกิจกรรม

ผลกระทบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียนและผู้สอนนั้นพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ ส่วนผู้สอนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความคิดที่จะปรับปรุงการสอนของตนโดยประยุกต์ใช้ลักษณะกิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ หรือนำไปประยุกต์ใช้กับเนื้อหาวิชาอื่นๆ ในกลุ่มเด็กนักเรียนและครูที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมก็ได้รับรู้ว่ามีองค์ความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำอยู่ ซึ่งต่อไปอาจเข้ามาเรียนรู้หรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้อื่นมาเรียนรู้ต่อไป สำหรับผลกระทบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านด้านอาหารไทยทรงดำที่อยู่ในชุมชนพบว่าการจัดกิจกรรมครั้งนี้ส่งผลให้ปราชญ์ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมสนับสนุนในการเรียนรู้และการศึกษาของลูกหลานของตน ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนต่างวัยในชุมชน นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อชุมชน และสังคมโดยการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมให้ความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำในชุมชนแห่งนี้คงอยู่และได้รับการสืบทอดต่อไปยังคนรุ่นหลัง ตลอดจน

เผยแพร่ความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำให้กับคนทั่วไปในสังคมได้รับรู้ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้หลายหน่วยงานได้ร่วมมือกันในการจัดการศึกษาแก่เด็กโดยใช้ประโยชน์สูงสุดจากแหล่งเรียนรู้ และทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อจัดการศึกษาให้แก่ลูกหลานในชุมชนของตน

2.4 ความยั่งยืน

ความยั่งยืนของการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์นั้นเกิดขึ้นได้จากการปลูกฝังทักษะการคิดสร้างสรรค์ ความรู้สึกที่ดี ความภาคภูมิใจในศักยภาพและผลงานสร้างสรรค์ของตนเองของเด็ก และการที่ผู้สอนเห็นถึงประโยชน์และข้อดีของการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และจะนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนของตน และใช้กับเนื้อหาวิชาอื่นๆ ด้วย สำหรับความยั่งยืนของความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำนั้นเกิดจากการนำความรู้ที่ได้รับไปสู่การปฏิบัติจริง และการที่ปราชญ์ชาวบ้านด้านอาหารไทยทรงดำและเริ่มมีการปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้เหล่านี้สู่ลูกหลานในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนากิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์สำหรับศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ

กิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ของศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำที่ได้พัฒนาขึ้นอย่างเหมาะสมซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 7 กิจกรรมที่ล้วนส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมการจัดบอร์ดที่让孩子ได้สร้างสรรค์ และประดิษฐ์สิ่งต่างๆ เพื่อใช้ตกแต่งบอร์ด กิจกรรมการวาดภาพระบายสี กิจกรรมด้านภาษาโดยการแต่งกาพย์ยานี 11 กิจกรรมการแสดงออกถึงความคิดในนำผลงานสร้างสรรค์ของตนเองไปประยุกต์ใช้ กิจกรรมเหล่านี้ล้วนส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการให้เพิ่มขึ้นในตัวเด็กได้สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550: 13-14) และ อารี พันธุ์มณี

(2540: 162-195) ที่กล่าวว่า กิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในตัวผู้เรียนนั้นประกอบด้วยกิจกรรมสร้างสรรค์ด้านศิลปะ กิจกรรมด้านภาษา กิจกรรมความคิดคำนึง กิจกรรมสร้างสรรค์ทางการประดิษฐ์ นอกจากกิจกรรมย่อยของกิจกรรมตามรอยอาหารไทยทรงดำจะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนแล้ว การออกแบบรายละเอียดของกระบวนการดำเนินกิจกรรมยังยึดหลักการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยให้ผู้เรียนได้เป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ในการเข้าค้นหาความรู้ด้านอาหารไทยทรงดำจากภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน การให้เวลาแก่ผู้เรียนในการคิด จินตนาการและสร้างสรรค์ผลงานตามความชอบและสะดวกของนักเรียนแต่ละคน นอกจากนี้การออกแบบกิจกรรมยังยึดหลักให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้จินตนาการให้มากที่สุด ผ่านรูปแบบการสร้างสรรค์เช่นภาพวาด กาพย์ยานี 11 การแสดงความคิด การประดิษฐ์และตกแต่งบอร์ดความรู้ และในกิจกรรมย่อยเหล่านี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นว่าจะประยุกต์ใช้ผลงานสร้างสรรค์ของตนเองในชีวิตได้อย่างไร ซึ่งทำให้เด็กรู้สึกว่าการคิดและจินตนาการของเขามีคุณค่ามองเห็นถึงประโยชน์และความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง หลักการในการเนนกิจกรรมเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของทอรรานซ์ (Torrance, 1953 อ้างใน ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548: 177-178) ที่กล่าวถึงหลักการในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า ควรแสดงให้ผู้เรียนเห็นว่าความคิดของเขามีคุณค่านำไปใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อให้ผู้เรียนภูมิใจและมีกำลังใจในการสร้างสรรค์ผลงานต่อไป ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตัวเอง ลดการบรรยายลงและเพิ่มกิจกรรมที่เด็กทำด้วยตนเองมากขึ้น ควรให้เวลาแก่ผู้เรียนในการคิดและสร้างสรรค์ผลงาน และควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้จินตนาการของตนเอง

2. ผลของการทดลองใช้กิจกรรมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ ของศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ ในด้านกระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ และความยั่งยืน

การประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมตามรอยอาหารไทยทรงดำนั้น เกิดขึ้นจากการพัฒนากิจกรรมอย่างเหมาะสม มีการออกแบบกระบวนการดำเนินกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน โดยในกระบวนการดำเนินกิจกรรม เอื้อให้ผู้เรียนได้มีเวลา และเลือกสถานที่ในการสร้างสรรค์ผลงานได้ตามความต้องการ อาจเป็นที่บ้าน ที่โรงเรียน หรือที่อื่นๆ เป็นสิ่งหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ สอดคล้องกับ อุษณีย์ โพธิ์สุข (2537: 89-92) ที่กล่าวว่าการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนสามารถทำได้ โดยการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้โดยให้นักเรียนมีอิสระเสรีในการเรียนรู้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ สดใส ชนะกุล (2538) ที่พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพในชั้นเรียน

ผลผลิตของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียนนั้นนอกจากความรู้ที่ได้รับเพิ่มมากยิ่งขึ้นแล้ว กิจกรรมครั้งนี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบกิจกรรมที่นำมาใช้ดำเนินการนั้นประกอบด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์คือกิจกรรมด้านศิลปะ กิจกรรมด้านภาษา กิจกรรมความคิดคำนึง และกิจกรรมสร้างสรรค์ทางการประดิษฐ์ กิจกรรมเหล่านี้ล้วนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของวรวงศากันประชา (2548) ที่พบว่าความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหลังการได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือมีสูงชันกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ และสอดคล้องกับ ลำลี มิ่งเชื้อ (2550) ที่พบว่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียน

ด้วยแผนการเรียนรู้ศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นอกจากกิจกรรมด้านศิลปะที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นได้แล้ว กิจกรรมแต่งกายยามนี้ 11 ก็ทำให้เด็กๆ ใช้ความคิดสร้างสรรค์เช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาภรณ์ (กมลชัย) วงศ์คำดี (2536) ที่พบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะในการเขียนร้อยกรองนอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการเขียนร้อยกรองแล้ว ผู้เรียนยังมีพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นด้วย โดยผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลองเรียนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังการเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น นอกจากนี้กิจกรรมการจัดบอร์ดและการแสดงออกถึงความคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ผลงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นก็ล้วนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนเช่นกัน สอดคล้อง

กับแนวคิดของ อารี พันธุ์มณี (2540) ที่กล่าวว่า กิจกรรมความคิดคำนึงซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความรู้สึกต่อสิ่งที่กำหนดให้เป็นการฝึกให้เด็กกล้าคิดและเล่นกับจินตนาการของตน และกิจกรรมการประดิษฐ์ เป็นการส่งเสริมให้เด็กคิดจินตนาการและถ่ายทอดออกมาเป็นผลงาน พร้อมกับฝึกการแก้ปัญหาด้วย นอกจากรูปแบบของกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้แล้ว การดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ยังพบว่าผู้เรียนได้รับความสุข ความภาคภูมิใจ สนใจและกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม ทั้งนี้เพราะผู้เรียนได้แสดงออกถึงความคิดและจินตนาการอย่างอิสระ ได้ดำเนินการค้นหาความรู้และสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรางคณา กันประชา (2548) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ กลุ่มตัวอย่างในการทดลองมีความสนใจ สนุกสนาน และมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม

เอกสารอ้างอิง

- จุฑาภรณ์ (กมลชัย) วงศ์คำดี. (2536). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเขียนร้อยกรองและพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะกับการใช้แบบฝึกหัดตามคู่มือครู. ปรินญาณิพนธ์ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2548). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- วรางคณา กันประชา. (2548). ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือ. ปรินญาณิพนธ์ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิเชียร วิลแก้ว. (2543). พัฒนาการของพิพิธภัณฑ์ไทย กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สไตล ชนะกุล. (2538). ผลการจัดกิจกรรมภายนอกชั้นเรียนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณิพนธ์ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). การจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

- สำลี มิ่งเชื้อ. (2550). **การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสริมฤทธิ์ เอี่ยมธนากุล. (2549). **แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาเขตสัมพันธวงศ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อารี พันธุ์มณี. (2540). **คิดอย่างสร้างสรรค์**. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ่อน แกรมมี่ จำกัด.
- อภิญา บัวสรวง. (2539). **บทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในเอกสารสัมมนาทางวิชาการ: พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- อุษณีย์ โพธิ์สุข. (2537). **วิธีสอนเด็กปัญญาเลิศ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- Ambrose, T and C. Paine. (1985). **“Museum Education Services: Within / Outside The Museum” in Museum Basics**. p. 36-44. USA & Canada: University of New Mexico’s Art Education Gallery.